

סקר טבע, נוף ומורשת האדם: דרום הרי נצרת, הר תבור וגבעת המורה

עיר, כפר, חקלאות, טבע - מצב השטחים הפתוחים במורדות דרום הרי נצרת, תבור וגבעת המורה

יונתן לבנוני, דבורה לב רמתי, עמית מנדלסון, בר שמש, לירז
כברה-לייקין, איתן רומם, אורי ערד, ליאור אנמר, מימי רון, נעם
שגב, נועה ולצר, גולדי יורקוביץ, ענבר שניצר, שי שרפברג, רונה
וינטר-לבנה, אמיר פרלברג ואורי רמון

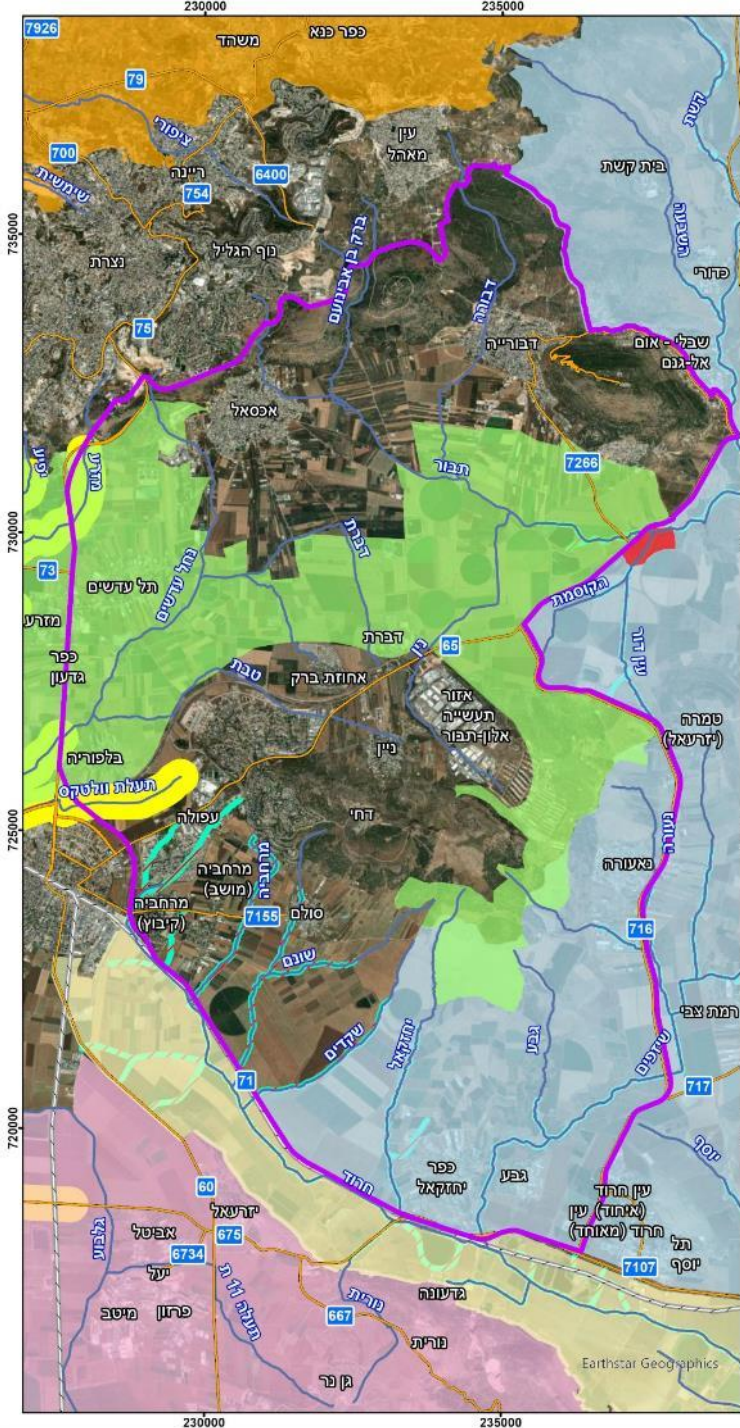

סקר דרום הרי נצרת, הר תבור וגבעת המורה

רקע

- מזרח הגליל התחתון (שפירא ועמיתיו, 2019)
- עמק יזרעאל (כברה-לייקין ועמיתיה, 2021)
- גובל בסקר עמק חרוד ובקעת בית-שאן (כברה-לייקין ועמיתיה, 2020)
- כחצי מהשטח לא נסקר לפני כן
- גם בשטח שנסקר, לא בוצע סקר זואולוגי

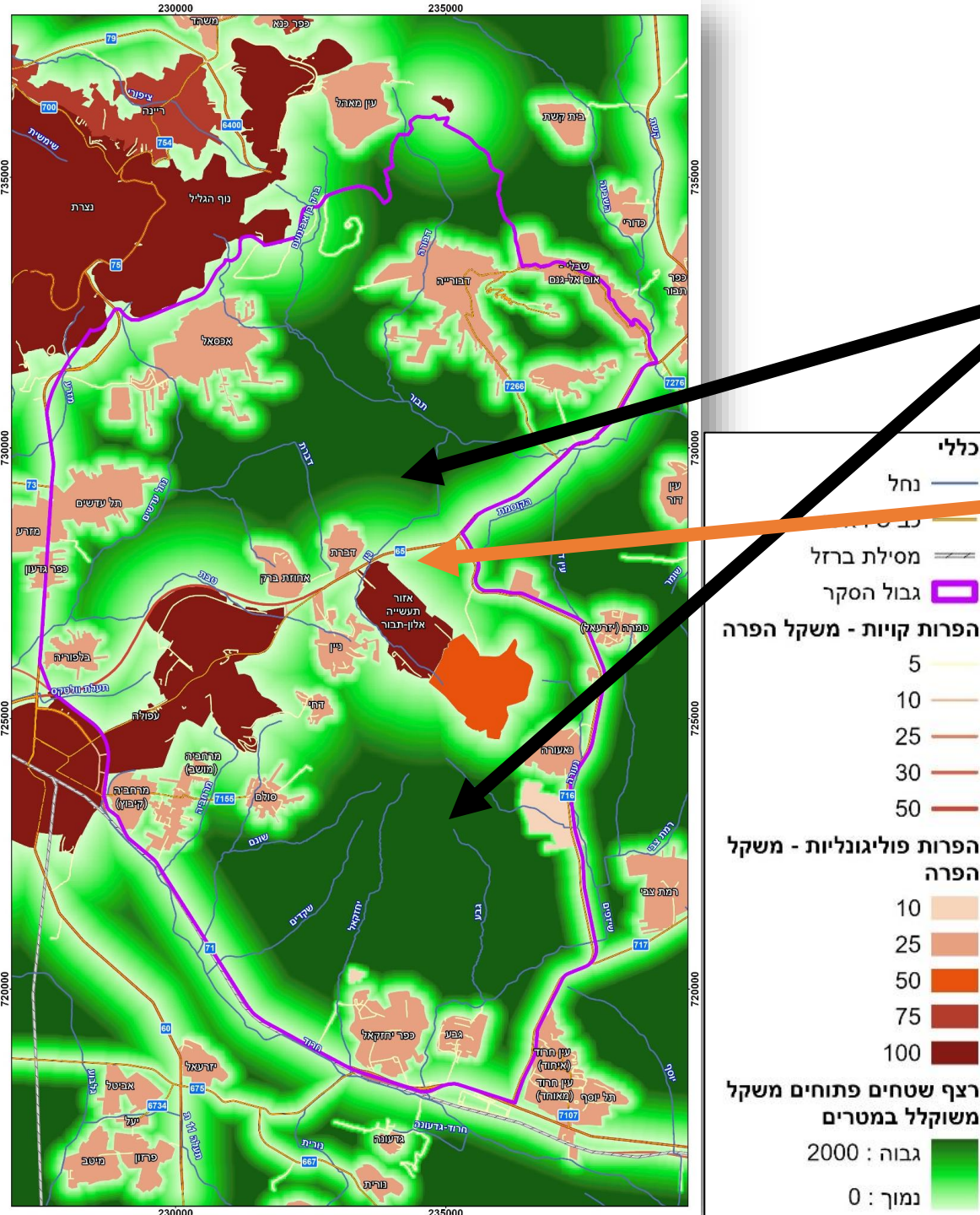

תוצאות

רצף שטחים פתוחים

- שני רצפים גדולים: צפוני ודרומי
- נחצים ע"י כביש 65, עפולה, א"ת אלון-תבור
- על בסיס שטחים חקלאיים פתוחים

רקע

עמק חרוד: מסדרון נדידה עולמי

- חלק ממסדרונות הנדידה: המזרחי והמערבי
- שפע בתי גידול לחים
- נקודות עצירה וחריפה
- מגוון עופות מים נודדים
- קינון של עופות בסכנת הכחדה עולמית

קורמורן גמדי. צילום: דניאל ברקוביץ'

מסדרונות אקולוגיים

- 2 מסדרונות רוחב ומסדרון אורך

תוצאות

צילום: דניאל ברקוביץ'

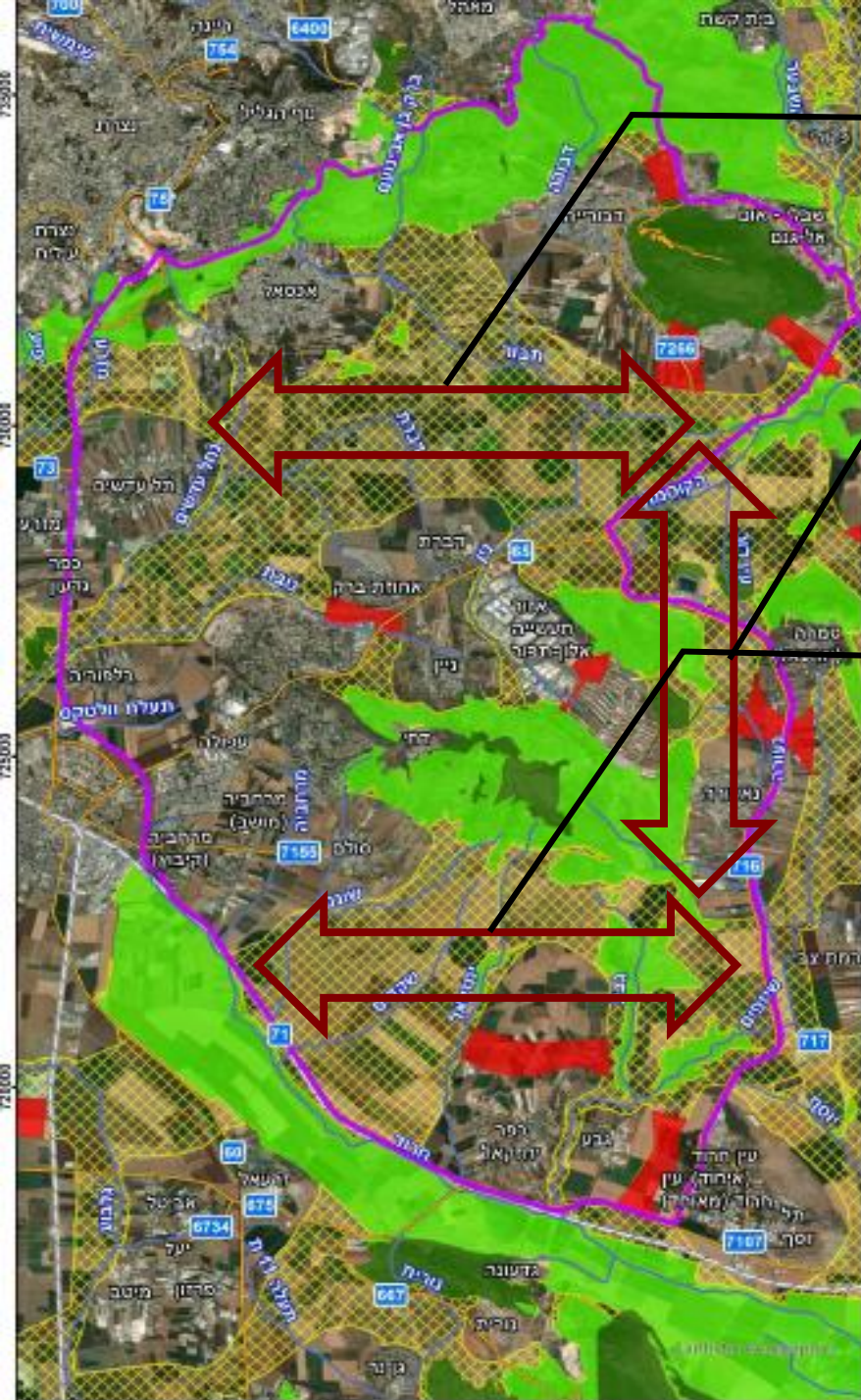

מסדרון רוחב
צפוני

מסדרון אורך

מסדרון רוחב
דרומי

כללי	
נחל	—
כביש ראשי	—
מסילת ברזל	—
גבול הסקר	□
סוג מסדרון / שטח ליבה	
יערות בניהול קק"ל	■
מסדרון	■
'צוואר-בקבוק'	■
שמורת טבע מוצעת	■
שמורות טבע וגנים לאומיים מוכרזים/מאושרים	■

תוצאות

צאורי בקבוק – הר תבור

• ריבוי "צווארי-בקבוק" – ניתוק

הר תבור וגבעת המורה

צפי לסגירתם המוחלטת

בהיעדר התייחסות תכנונית

רקע

- ## קרקעות כבדות-עמוקות
- אדמת סחף שנשטפה לעמקים
 - דקות גרגר, חרסיתיות, עמוקות
 - קיבולת מים גבוהה, ייבוש איטי, סידוק
 - מבוקשות מאד לחקלאות

צילום: M.C. Ricker

צילום: יונתן לבנוני

צומח קרקעות כבדות

אלפי שנות חקלאות מסורתית:

- חקלאות בעל
- חריש רדוד
- ללא חומרי הדברה

רקע

קו-אבולוציה שהובילה להתפתחות חברת צמחים ייחודית, חלקה אנדמית

טופח דביק

טופח קסיוס. צילום: יונתן לבנוני

מרוות איג

שלהבית הגלגל סומקן ענקי

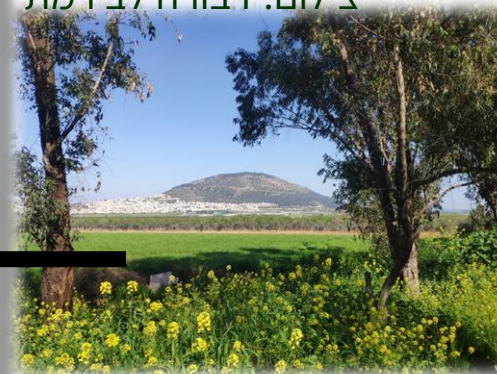
צילומים: דבורה לב רמתי

רותם וגוק, 2021

צילום: דבורה לב רמתי

המשרד להגנת הסביבה

لوزارة حماية البيئة
 Israel Ministry of Environmental Protection

מזד"און
הטבע
שטיינהרדט

שטח הייחוס

שימושי קרקע של עמקים אלוביים באקלים ים-תיכוני

רותם וגוק, 2021

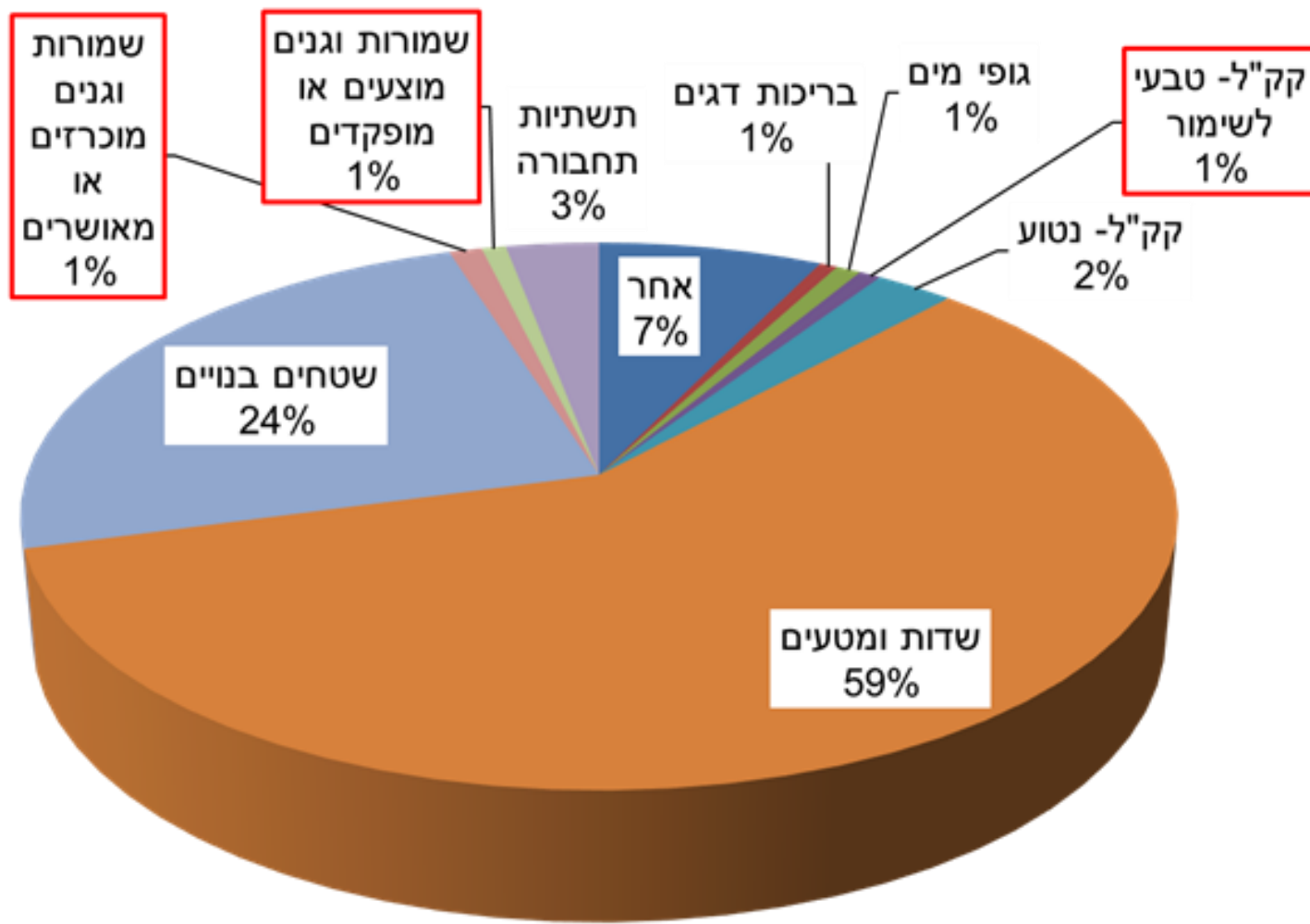
רקע

- בית-גידול בשימור נמוך מאד ($>5\%$) ביחס לשטחו הכולל

- רוב שטח היחידה חקלאי או בנוי

המשרד להגנת הסביבה

צילום: יונתן לבנוני

בסקר: בקעת כסולות וכתף גבעת המורה

שיטות

בקעת כסולות:

- חלקות אקסטנסיביות קטנות
- העיבוד משתנה לאינטנסיבי

כתף גבעת המורה:

- חלקות גדולות
- 100 שנות חקלאות אינטנסיבית

במסגרת הסקר בוצעו:

- סקירת ספרות
- סקר שטח

נכחדו עם הסבת השטחים לחקלאיים

תוצאות

אשבל זהרי. צילום: דבורה לב רמתי מסרק ארץ-ישראלי. צילום: דבורה לב רמתי מגנונית פקטורי. צילום: יוהנתן רונס

נכחדו מכתף גבעת המורה לפני 80-100 שנה

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

מוזיאון
הטבע
שטיינהרדט

נכחדו בשל המעבר לחקלאות מודרנית

תוצאות

דוגון ירושלמי. צילום: יוהנתן רונס

געדה זעירת-פרחים. צילום: הילה גיל

געדה קוצנית. צילום: דבורה לב רמתי

נכחדו מאזור הסקר ב-20-50 שנה האחרונות

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

התמעטות אוכלוסיות מיני צמחים בסכנת הכחדה

תוצאות

לוענית יריחו. צילום: דבורה לב רמתי

אלקנת הגליל. צילום: מרב לבל

בקיית יזרעאל. צילום: יהונתן רונס

מינים שמספר אוכלוסיותיהן מתמעט בעשורים האחרונים.

ללא פעולות שימור ושיקום הם עלולים להיכחד מאזור הסקר

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

חסרי סטטוס אך נעשים נדירים

תוצאות

סבנית השדות. צילומים: דבורה לב רמתי

בת-חלמית שרועה.

פעמונית זיפנית. צילום: יהונתן רונס

ללא סטטוס סיכון, אך הפכו לנדירים בתחום הסקר

המצב לא טוב...

- היעדר שמירה על שטחי קרקעות כבדות
- הסבת ממשקי חקלאות מסורתית למודרניים
- היכחדות מהירה של מינים מלווי-חקלאות

המינים הנפוצים של היום – הם הנדירים של מחר!

בת-חלמית שרועה. צילום: דבורה לב רמתי

סיכום

אז מה אפשר לעשות?

דיון

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

מזיאון
הטבע
ששטיינהרדט

רצף שטחים פתוחים - טורבינות

דיון והמלצות

- מניעת יצירת חסמים – לרבות שמירה על מרחקים גדולים בין הטורבינות.
- טיפול בצמחים פולשים ומתפרצים
- ניטור מתמיד של ההשפעה על בעלי הכנף

אחריות לשימור מסדרון נדידה עולמי

דיה שחורה

שלך

צילומים: דניאל ברקוביץ'

צווארי בקבוק במסדרונות אקולוגיים

דיון והמלצות

- מתן תשומת לב נוספת ל-"צווארי הבקבוק" בעת אישור תוכניות בנייה
- אכיפה מוגברת על הבנייה באזורים

אלה

צילום: דניאל ברקוביץ'

המשרד להגנת הסביבה

Israel Ministry of Environmental Protection

מזיאון
הטבע
שטיינהרדט

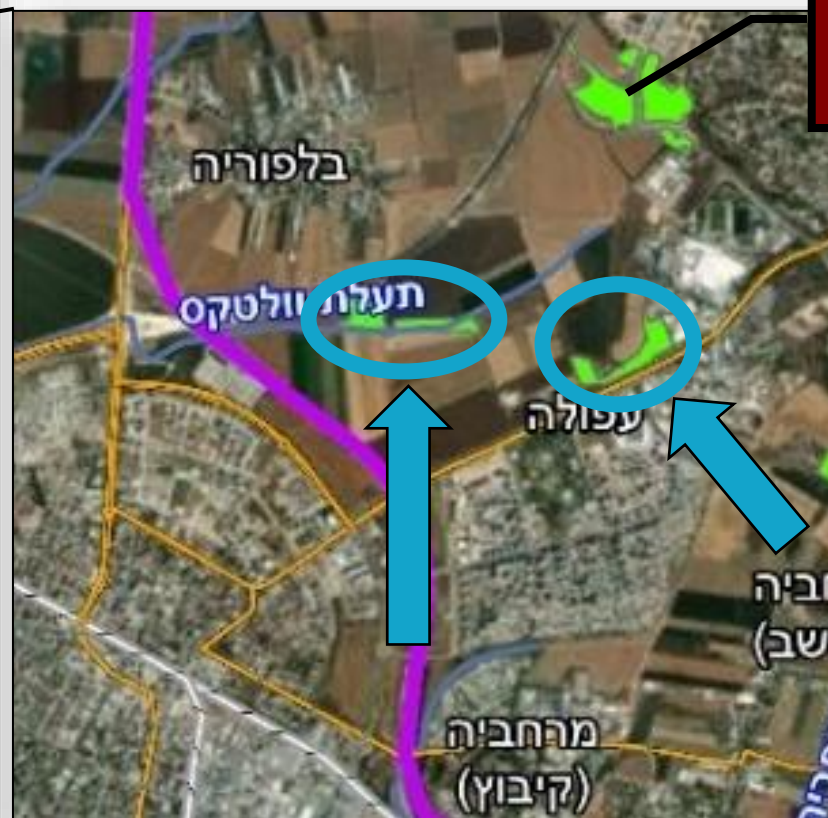
דיון והמלצות

חורשות ממשקיות

זוהו 2 אתרים עם פוטנציאל.

מוצע לרכוש את הקרקע ולבצע שיקום

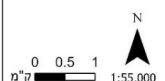
חורשת הנדירים

סקר דרום הרי נצרת,
הר תבור וגבעת המורה

משארים
ומטעים איכותיים

- כללי
- נחל
- כביש ראשי
- מסילת ברזל
- גבול הסקר
- סוג שטח
- כרם
- משאר

מכון דשא-דמויה של ארץ
המפה הופקה ביחידת הממ"ג
מכון דשא | www.dshe.org.il |
ממלאן הבקע על שטחי הרדט
אוניברסיטת תל אביב
תאריך הפקת המפה: 17/09/2024

מודל כלכלי לשימור ושיקום חקלאות מסורתית

דוגמאות לשילוב כלכלי בכרמי זיתים

- תיירות: סיורי ליקוט
- בישול ואירוח מקומי
- חינוך: הדרכות
- סיורים לביה"ס

דיון והמלצות

אם נתעכב, לא יהיה על מה לשמור

31.10.24

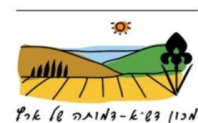
מתווה למודל כלכלי לשיקום ושימור מיני קרקעות כבדות

בקעת כסולות כפיילוט

דבורה לב רמתי, בר שמש, מימי רון, יונתן לבנוני ואמיר פרלברג

איפיון הבעיה

במהלך סקר טבע ונוף 'דרום הרי נצרת, הר תבור וגבעת המורה', שנעשה באביב 2024, נפגשנו שוב עם בעיה מוכרת וידועה היטב: מרבית שטחי הקרקעות

מכון דג'א

צילום: דבורה לב רמתי

דיון והמלצות

בעקבות ממצאי הסקר, הוגש לקש"פ:

כלים לשיקום אקולוגי בעמקי אדמות סחף עמוקות

באקלים ים-תיכוני, בהדגמה על עמק יזרעאל

בשיתוף עם:

- המשרד להגנ"ס
- רט"ג
- קק"ל
- רשות ניקוז ונחלים קישון
- החלה"ט

לוענית יריחו. צילום: בר שמש

שיהיה לכולנו בהצלחה!

שאלות?

צילום: דבורה לב רמתי

מוקדש בתפילה
גדולה
לחזרת החטופים
לשלום החיילים
ולשלום עם ישראל

לעמוד הסקר באתר דש"א

המשרד להגנת הסביבה

המשרד להגנת הסביבה

מוזיאון
הטבע
ששטיינהרדט

תודה רבה!

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

מזיאון
הטבע
שטיינהרדט

